Competència comunicativa per a professionals de les TIC

PID_00238938

Francesca Nicolau Fuster
Maria Josep Cuenca Ordinyana
Maria Jesús Marco Galindo (edició i revisió d'informàtica)
Antoni Pérez Navarro (revisió telecomunicacions)
Àngels Campos González (revisió lingüística)

Material docent de la UOC

Universitat Oberta de Catalunya

Aquest material és el resultat d'un treball multidisciplinari en el qual han col·laborat experts en lingüística i en tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), que han realitzat les tasques següents:

- Francesca Nicolau Fuster: autora principal de l'obra.
- Maria Josep Cuenca Ordinyana: directora científica, coordinadora i coautora dels mòduls 4 i 5.
- Maria Jesús Marco Galindo: revisora TIC (Informàtica) i editora dels materials.
- Antoni Pérez Navarro: revisor TIC (Telecomunicacions).
- Àngels Campos: revisió i adaptació de l'obra a la nova ortografia catalana de l'IEC, del 2016

Francesca Nicolau Fuster

Llicenciada en Filologia Catalana i Psicologia. Professora de Llengua i Literatura Catalanes a l'IES Ernest Lluch. Ha esta consultora de Competència comunicativa per a professionals de les TIC a la UOC. És autora de publicacions relacionades amb el text i els processos de redacció.

Maria Josep Cuenca Ordinyana

Llicenciada en Filologia Hispànica i doctora en Filologia Catalana per la Universitat de València. És catedràtica del Departament de Filologia Catalana d'aquesta universitat i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Imparteix assignatures de l'àmbit de la lingüística catalana, teòrica i aplicada, en especial de sintaxi, anàlisi del discurs i ensenyament de llengües.

Ha publicat un gran nombre de llibres, capítols de llibre i articles en revistes, especialment sobre connectors, interjeccions, marcadors del discurs i demostratius, a més de temes més generals com la sintaxi catalana, la gramàtica del text o la gramaticalització.

Maria Jesús Marco Galindo

Doctora en Educació i TIC (aprenentatge electrònic) per la UOC. Màster en Societat de la Informació i el Coneixement per la UOC i Màster en Direcció i Administració d'Empreses per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC). És llicenciada en Informàtica per la UPC.

Ha estat directora del programa d'Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió i d'Enginyeria d'Informàtica de la UOC. Actualment és professora dels Estudis d'Informàtica, Multimèdia i Telecomunicació de la UOC.

Desenvolupa la seva activitat docent i de recerca en els àmbits de l'algorísmia, els llenguatges de programació i l'ensenyament o aprenentatge de les competències transversals, especialment en la competència comunicativa escrita.

Antoni Pérez Navarro

Doctor en Ciències Físiques per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

Ha treballat a Aurensis (Sysigsa), principalment dirigint projectes de sistemes d'informació geogràfica (SIG). Des del 2005 és professor de Física i de SIG als Estudis d'Informàtica, Multimèdia i Telecomunicació de la UOC. La seva recerca se centra en l'aprenentatge electrònic i en sistemes basats en la localització.

Àngels Campos González

Llicenciada en Filologia Catalana i doctora en Lingüística per la Universitat de València. Treballa com a autora i editora de materials escolars a l'editorial Voramar - Santillana. També imparteix classes d'edició de textos educatius dins el Màster d'Assessorament Lingüístic i Cultura Literària a la Universitat de València i és consultora de la matèria Competència Comunicativa per a professionals de les TIC dels Estudis d'Informàtica, Multimèdia i Telecomunicació de la UOC. La seva recerca se centra en l'anàlisi del discurs i la lingüística contrastiva.

Quarta edició: setembre 2018
© Maria Josep Cuenca Ordinyana, Francesca Nicolau Fuster
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2018
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL
Dipòsit legal: B-20.255-2018

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i de la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric, com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia, o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

D'un temps ençà no és estrany trobar-se, en diaris i revistes, comentaris sobre la qualitat del llenguatge utilitzat en diversos camps de l'activitat humana. Sovint es critica el llenguatge dels mitjans de comunicació, les traduccions de certs llibres, els discursos dels parlamentaris. Però no tan sols es percep aquesta insatisfacció en els àmbits en què la llengua constitueix la principal eina de treball. Fixem-nos en la nostra vida quotidiana, quantes vegades ens hem queixat de les dificultats per entendre una llei o una sentència jurídica? Quantes vegades hem ajornat la lectura del manual d'instruccions d'un aparell? O, simplement, quant de temps hem utilitzat per aclarir el contingut d'una acta d'una reunió de la comunitat de propietaris? En fi, si ens ho proposéssim, la llista d'exemples de missatges no reeixits podria ocupar-nos ben bé tota la plana.

Fins i tot, d'aquest malestar, se n'ha fet ressò el medi empresarial. No és estrany trobar-se, en revistes especialitzades del món dels negocis, comentaris respecte a les mancances dels professionals a l'hora de presentar informes, estudis, projectes o qualsevol comunicació oral o escrita. Contenen ambigüitats, malentesos, contradiccions...; és a dir, no s'entenen. El món empresarial, sobretot anglosaxó, freqüentment demana més preparació lingüística als seus professionals.

Per tant, podríem concloure que en l'actualitat es detecta un cert interès per la millora de la comunicació oral i escrita, que s'hauria de traduir en propostes que permetessin augmentar l'eficiència comunicativa dels futurs professionals. Molts sectors socials són conscients que cal millorar les capacitats de comunicació de les persones que han d'exercir una professió. La societat necessita metges, físics, psicòlegs, arquitectes, advocats, enginyers, informàtics, etc. que siguin capaços de produir missatges relacionats amb la seva activitat professional amb la màxima eficiència possible. Per exemple, una activitat molt freqüent de qualsevol enginyer és redactar i revisar documents. La comunicació escrita és necessària tant per a la transmissió d'informació interna de l'organització com per relacionar-se amb altres institucions, clients o proveïdors.

Als Estats Units, des dels anys setanta, moltes universitats, amb la intenció de centrar-se en la comunicació escrita, inclouen en els seus currículums cursos per millorar les habilitats dels seus estudiants en redacció, tant en les carreres de lletres com en les carreres tècniques o científiques. Aquests cursos, anomenats *Writing Lab*, *Writing Center* o *Writing Across the Curriculum*, també disposen en alguns casos de versions digitals complementàries. En canvi, a Europa, encara n'hi ha poques experiències i aquests ensenyaments queden

limitats als estudis relacionats amb la llengua, com periodisme, traducció o humanitats.

Però aquest interès per aconseguir uns missatges ben travats, que responguin amb eficiència als objectius per als quals han estat concebuts, és una necessitat actual? O ja existia abans? Si fem un cop d'ull a la història, podrem observar que aquesta preocupació per construir missatges acurats ha existit sempre i s'ha intentat resoldre de diferents maneres. Ja en el món clàssic i durant l'edat mitjana, les persones cultes havien d'estudiar retòrica, la disciplina que s'ocupava de l'elaboració del discurs polític, jurídic i literari. No obstant això, a partir del segle XVIII, l'estudi de la retòrica perdé vitalitat i va quedar reduït només a una part de la literatura. A partir d'aleshores, l'estudi de la llengua se centrà en la gramàtica, basada en la paraula i en l'oració i, per tant, es perdé de vista l'interès pel text en el seu conjunt.

Durant el XIX i el XX, es fan nombrosos estudis sobre la redacció, però més aviat centrats en l'oració. Més modernament, també cal fer esment de l'estilística, emparentada amb la literatura, que per a molts constitueix una modernització dels continguts de la retòrica.

No és fins fa poc, a les acaballes del segle XX, que la lingüística ha tornat a reprendre l'estudi del text en conjunt, de la relació entre la finalitat d'allò que es vol dir i la gramàtica. I, a més, ho fa tenint en compte l'ús de la llengua, les necessitats comunicatives. No sols s'estudia l'oració, sinó el text i tot allò que el condiciona: l'objectiu, a qui va adreçat, les circumstàncies que l'envolten... Tots aquests estudis es coneixen avui dia amb el nom de *gramàtica del text*, *lingüística del text* o *del discurs*.

És, doncs, aquest enfocament basat en l'ús de la llengua, les possibilitats de la llengua per cobrir les diverses necessitats de comunicació, la raó per la qual ens hem decantat pels fonaments de la gramàtica del text per tractar aquesta assignatura. Els conceptes bàsics d'aquesta disciplina poden constituir una eina útil per encarar satisfactòriament les diverses situacions en què els futurs professionals hagin de fer ús de la llengua.

Objectius

Amb l'estudi d'aquest material, l'estudiant ha d'assolir els objectius següents:

1. Entendre que el text constitueix la unitat comunicativa màxima de comunicació.

2. Saber que, per aconseguir una eficàcia comunicativa, els textos han de complir una sèrie de regles, que es concreten en les propietats textuals.

3. Ser conscients que en la comunicació humana es generen diversos tipus de text i gèneres que s'ajusten a models determinats i es regeixen per unes determinades convencions.

4. Conèixer les característiques més importants dels textos produïts en els estudis de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i en l'exercici professional.

5. Saber que els textos s'han d'adaptar a l'emissor, al receptor, al temps i a l'espai en què s'esdevé l'acte comunicatiu.

6. Comprendre els principals trets d'adequació al context que caracteritzen els textos d'especialitat de les TIC: formals, objectius i, generalment, escrits.

7. Entendre que cal agrupar, seleccionar, jerarquitzar i ordenar les idees en una estructura determinada per aconseguir que un text sigui coherent i conèixer com s'organitzen en un escrit (capítols, apartats i paràgrafs).

8. Identificar els trets que caracteritzen el lèxic especialitzat: la precisió i l'ús de termes.

9. Saber que l'estil cohesionat i l'ús de connectors són uns dels principals mecanismes de cohesió dels textos especialitzats.

10. Entendre la puntuació com un element essencial de l'estructuració i organització del text.

11. Ser conscients que en els textos d'especialitat s'han de respectar un conjunt de convencions formals que afecten l'ús de les majúscules, els tipus de lletra, les citacions i la bibliografia.

Continguts

Mòdul didàctic 1
Competència comunicativa i producció de textos
Francesca Nicolau Fuster
1. Els conceptes bàsics de la lingüística textual
2. Tipus de text: seqüències textuals i gèneres

Mòdul didàctic 2
Els textos de les tecnologies de la informació i la comunicació. Caracterització i aspectes d'adequació
Francesca Nicolau Fuster
1. Caracterització general d'alguns textos de les tecnologies de la informació i la comunicació
2. L'adequació al context

Mòdul didàctic 3
Tècniques de producció de textos especialitzats (I). Aspectes de coherència
Francesca Nicolau Fuster
1. La coherència textual

Mòdul didàctic 4
Tècniques de producció de textos especialitzats (II). Lèxic i aspectes de cohesió
Maria Josep Cuenca Ordinyana
Francesca Nicolau Fuster
1. El lèxic especialitzat
2. L'estructura de l'oració: estil cohesionat i estil segmentat
3. Ús de connectors

Mòdul didàctic 5
Tècniques de producció de textos especialitzats (III). Puntuació i aspectes formals
Maria Josep Cuenca Ordinyana
Francesca Nicolau Fuster
1. La puntuació
2. Aspectes formals

Mòdul de síntesi
El procés de producció de textos
Francesca Nicolau Fuster
1. El procés de producció: planificació, textualització i revisió
2. Orientacions per a una bona producció textual

Bibliografia

Amadeo, I.; Solé, J. (1996). *Curs pràctic de redacció*. Barcelona: Columna.

Calsamiglia, H.; Tusón, A. (1999). *Las cosas del decir. Manual de análisis del discurso*. Barcelona: Ariel.

Cassany, D. (1993). *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries.

Cassany, D. (1999). *Construir l'escriptura*. Barcelona: Empúries.

Cassany, D. (2011). *En línia. Llegir i escriure en la xarxa*. Barcelona: Graó.

Castellà, J. M. (1992). *De la frase al text*. Barcelona: Empúries.

Conca, M.; Costa, A.; Cuenca, M. J.; Lluch G. (1998). *Text i gramàtica. Teoria i pràctica de la competència discursiva*. Barcelona: Teide.

Marquet, L. (1993). *El llenguatge científic i tècnic*. Barcelona: Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya / Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya.